لیونی حبیب

Ketabton.com

لیکوال: روح الله روحانی

کال: ۱۳۹۹

whatsapp, telegram +93775148889

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرکرښه	فهرست	مخ ګڼه
مینه ښکلا ده؟ که ښکلا مینه؟		3
د ګرانښت فلسفه		8
متمرکزه ښکلا		12
څلور پالیسۍ		15
د مانې زرات		22
د هدف لار		26
د مینې مینه		28
په خپل شعر کتنلیکنه		29
اوبلنۍ سترګې		32
ښکلا پېژندونکې سړی		33
مجازي مینه؛ حقیقت ته نیږدې ده؟ که هوس ته؟		36
د خدای(ج) ذرې		37
د انسان اړیکې د ټولنې سره		39
په لنډیو کې خبرې		41

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلیزه

د ستر حسن په نوم!

مینه او مینه مې ومنئ!، دغه سافټوریک کتاب مې له خپلو هغو لیکنو جوړ کړو ، چې راسره پاتې شوې وې، په لسګونو لیکنې مې له ګوتو ووتې، نه چاپ شوې، نه چا راسره ولوستې.

کتاب ته مې نوم(لیونۍ خبرې) ورکړ، ځکه چې زما خبرې دي، د کوم پوهاند خبرې نه دي او ټولې پنځونې دي، کوم تحقیقاتي مونو ګراف نه دی، چې له کوم ماخذه به مې کار پکې اخیستی وي.

بل سبب دادی چې؛ په کتاب کې هرډول لیکنې دي، یانې دریغ مې ندی کړی. داسې لیکنې هم ، چې یو له بل سره هیڅ تناسب نه لري او باید په بېلو بېلو کتابونو کې راشي.

ډالۍ

هغه چاته چې مینه یې راسره وکړه او پرې یې ښودم.

په درنښت ستاسو ورور

روح الله روحانی

(c) ketabton.com: The Digital Library

مينه ښکلا ده؟ که ښکلا مينه؟

دا پوښتنه مې ترډېره په زړه کې ګرځېده، که ښکلا به مې ترمينې غوره وبلله نو دمينې ارزښت به له منځه تلو، او که مينه به مې له ښکلا غوره کړه نو ښکلا به مړاوې کيده.
که وبه مې ويل چې هم ښکلا مينه ده او هم مينه ښکلا، بيا هم دشک او خيال په دايره کې بند وم، په فلسفه کې يوه اصطلاح د ه چې که ټول ښه وي، يو پکې ډېر ښه وي.
دا خبره به ماته هم مخې مخې ته کيده، که څه هم ښکلا دليد او مينه داحساس په تله سره برابر ښکاري خو دپورته اصطلاح پر بنسټ يوپکې خامخا درونددی.
ترټولو حيرانوونکې خو دا وه چې څومره به مې د طبيعت له ښکلاګانو او ارواګانو په اړوند پوښتل او څېړنه به مې کوله نو همدومره به دمينې او ښکلا ترمنځ ارزښت ليد راته ګرانيده.
که له ښکلا به مې دمينې په اړه وپوښتل نو په ډېر عاجزانه ډول به يې دځان حقارت راته سپاړلو، مينه ته به يې پوره احترام درلودو، ويل به يې زه (ښکلا) هيڅ نه يم خو مينه ده چې ماته يې دښکلا دنوم لورينه راکړې ده.
که له مينې څخه به مې دښکلا په اړه وپوښتل نو ته به وايې چې هغه دښکلا دصداقت او خاکسارۍ څخه خبره ده، ځان به يې خاوري باله،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویل به یې ښکلا ده چې زه (مینه) ورڅخه زیږیږم، له ښکلا پرته مینه نه پیدا کیږي.

خو که له خوبانو(ښکلو) څخه به مې دمینې په اړه وپوښتل نو هغوی به له کبره خولې کږې کړې، په ډېر ناز او غرور به یې مینې ته پرښکلا سر لوړي ورکوله.

ویل به یې موږ یانې ښکلي یو چې په زړونو کې مینه راژوندی کوو، مینې ته پایښت ورکوو، لیدلې به د وي چې څومره زموږ ښکلا وي هغومره راسره دزړونو مینه وي، که ښکلا مو خزان شي نو دمینې پاڼه هم ژیړه شي.

بل خوا به مې که له میینانو دښکلا په اړه وپوښتل نو توبې به یې وکښلې، خاورې به یې ښکل کړې.

ویل به یې: دا دمینې او میینانو سپکاوی دی، موږ خو ښکلا پرست نه بلکې مینه پرست یو.

لیدلې به دې وي چې ډېر مین له خپلې معشوقې سره آن ترمرګه مینه کوي، که ښکلا مینه وي نو مینه خو ژر له منځه ځي، مګر مینه ښکلاده چې بقا لري.

ټولې خبرې مې واوریدې، هرڅه مې ولوستل خو په دې فلسفي پوښتنه پوه نه شوم چې ایا مینه ښکلا ده؟ که ښکلا مینه؟

ګل ته کېناستم، داسترې زړه مې ورته تش کړ، ګل ویل مینه ښکلا ده، هر سهار تک تور بورا راځي زم زم زم به دې اوریدلې وي، هو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسانانو یې دوزرونو زنهاری ډېر بدلګیري خو زه ورسره مینه لرم، دبورا تور بدن سره غیږ په غیږه وم، دهغه ډارونکې او ارې ارې پښې مې پر سرو او نازګو غومبرو کرښې راکاږي او دوږمو وینه ورڅخه بهوي، خو زه هماغسې ورته غوړیدلې سینه پرانیستی وم.

نو ته ووایه چې مینه ښکلا نه ده؟

ښه په بورا کې کومه ښکلا ده چې زه یې دومره ستمونه په سر وړم، هیڅ ښکلا نه لري مګر زه او هغه مینه سره لرو.

اوف دلته بیا ماته ځینې پوښتنې پیدا شوې.

سیده بورا ته ورغلم، هغې ته مې هم همدا سندره وغږوله.

زمم زمممم زممممم بورا مې خو وراړې پر اوږو په اطمنان سره تیر شو، مخامخ ودریده، وزونه یې وهل ویې ویل:

ښکلا مینه ده.

زه هر سهار له خپلو کمزورو وزرونو سره ظلم کوم او دګل خوا ته ورځم، ځکه هغه ښکلا لري.

زه د ګل پر خالي شاخونو او پاڼو نه یم ناست، دګل پر ګل کینم، ځکه ګل؛ ګل دی، ښکلا لري.

ښه!؟ تالیدلی چې ګل په ماپسې رالوتی دی؟!

نه

ځکه زه ښکلا نه لرم، تور، ببر او ځیګ بدن لرم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه! بله درته ووایم:

زه دې چېرته لیدلی یم چې دتوت پرپاڼو ناست یم؟
دسنځلې پرشاخونو به دې هم نه وم لیدلی؟!
ځکه دلته ښکلا نشته، ځکه ورسره مینه نه لرم، ګل ښکلا لري زه ورسره مینه لرم.
دبورا خبرو تر ګل ډېر حیران کړم، خپل زړه ته مې دا پوښتنه وسپارله هغه مخکې له دې چې فکر ورباندې وکړي راځواب کړه، سمدستي یې وویل: مینه ښکلا د ه ما د(هغه) ځیره نه ده لیدلې خو پرې مین یم.
په دې خبره راباندې سترګې خبرې شوې، خبره یې رد کړه هغه هم په ډېر لنډ ځواب سره وویل:
ښکلا مینه ده، وګوره موږ په ورځ کې سل او زر وینو خو پرې میینې نه یو، خو (هغه) چې ښکلا لري مینه ورسره لرو.
توبه مې دې وي، دا دسترګو او زړه خبرې تر نورو ډېر په شک کې واچولم.
دنور افکار او عقل مې پرځای پرېښود له خپل عقل او فکر څخه مې وغوښتل چې ووایي مینه ښکلا ده او که ښکلا مینه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

عقل هم څه عجیب شی دی سمدستي یې ځواب را نه کړ، له ډېر فکر او فکر وروسته په دې وپوهیدم چې هم مینه ښکلا ده او هم ښکلا مینه ده خو افراد یې سره توپیر لري.

د ګرانښت فلسفه

ګرانښتونه هغه معنوي ټولنیز اتصالات دي چې په اساس یې یوه ټولنه دژوند دسمندر پر ساحل دقدم وهلو لپاره برابروي

او هغه ټولنیزې ستونزې او ناخوالې چې په فردي توګه نه حل ګیږي فقط ګرانښت دې چې دحل لپاره یې منظمې او مناسبې لارې چارې لري

دځینو ټولنپوهانو دلیکنو دځیړلو څخه واضحه ښکاري چې ګرانښت هغه پدیده او وسیله ده چې هره ټولنه وربانديې پایي او بې له ګرانښت څخه په ټولنه کې افراد او شته خلک انسانان نه بلکې وحشي دي ګرانښت یا ګرانوالی دخلکو د ذهنونو، زړونو، احساساتو، او مفکورو ترون او یوځاي والي په داسې مهارت او کمال ترسره کوي چې دهغوی دښه ژوند، فعالې ټولنې او مسلسلې کړندلارې سبب کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې ګرانښتونه مختلف ډولونه لري چې زموږد تیروتنو له کبله دهغوی هرډول په خپل ځاي کې نه کاریږي او هریوډول یې بل ډول ته خپل ځاي خوشي کوي

کیداې شي که زه درته دګرانښت دډولونو نومونه واخلم حیران شی او وویاست چې دا ټول یو شان او یوه معنی لري مګر دا یو ډول داسې تیروتنې دې چې موږ یې نه احساسوو او په تدریج او مسلسله توګه زموږ په ټولنه کې دود او حتې علمي بڼه یې خپله کړي ده

زه درته دلته د داسې دوو کلیمو یادونه کوم چې عیناً همدې موضوع ته ورته بحث دي

زموږ او ستاسو په ټولنه کې فکر او تصور تل په یوه معنې استعمالیږي او هرڅوک چې فکر ته تصور او تصور ته فکر ووایي سم دي مګر ددې دواړو کلیموترمنځ داسې توپیر شتون لرې چې که وڅیړل شي نو دقناعت وړ ګرځي

فکر یوداسې احساس او ذهني مسایل دي لکه یو څوک پریوه داسې موضوع فکر کوي چې هغه په عملي او مادې لحاظ تصویر نلرې مثلاً یو څوک دشعر لپاره فکر کوي د ذهن په فضاء کې دشعر کافیي او ردیفونه راټولوي او داسې نورې موضوګانې چې تصویرته اړتیا ونلري مګر ددې برعکس تصور هغه فکر یا ذهني احساس دی چې څوک دفکر سره سره دهمغه شي تصویر هم په ذهن کې ولري یا دفکر په کولو دیوه شي تصویر جوړي مثلا یو څوک دیوکور دنقشې په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر کوي هغه ټوله نقشه په ذهن کې جوړوي یا یو څوک دیو ښار نوم او دښکلا صفتونه اوري مګر ښآر یي لیدلي نه وي نوموړي هرو مرو دهغه ښار ښکلې نقشه دذهن په کاغذ رسموي او هر لوری یی هم ټاکي

راځو خپلې اصلي موضوع ته چې همدې ته ورته موضوع ده یعنې دګرانښت ډولونه

ګرانښت په عمومي توګه درې اړخونه لري چې له مینې، محبت او عشق څخه عبارت دي

کیدی شي چې تاسو فکر وکړئ چې پورته درې کلیمي یوه معنې لرې مګر دا تیروتنه ده

ځکه هر کلیمه ځان ته معنې لري چې دبحث او څیړلو وړ ده

لومړی باید د(محبت) په لفظ خبرې وکړو چې داکوم ډول ګرانښت دی.

محبت: دا هغه ډول ګرانښت دی چې (عشق) ورڅخه مستثنی دی خوخپله (محبت) د (مینه)ساحه هم په بر کې نیسي

یعنې مینې ته محبت او محبت ته مینه ویلی شو مګر عشق ته محبت او محبت ته عشق هیڅکله نشو ویلای

محبت داسې ګرانښت دی چې دزړه له منځ څخه راوځي لکه دخدای سره محبت،درسول سره محبت، دمور سره محبت، دپلار ،ورور، خور او داسې نورو ورته اشخاصو ګرانښت دمحبت په نوم یادیږي خوکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینه ورته ووایو څه بده خبره نده بلکې محبت ددې ګرانښتونو اصل نوم دی
عشق: عشق داسې یو ګرانښت دی چې محبت ورته په هیڅ صورت سره نشو ویلای خو مینه پکې ده او که مینه ورته ووایو نو لږڅه سم یو دعشق ګرانښت تل دډیر خوند ځان غوښتنې لپاره وي داډول
ګرانښت د دښځې او خاوند ترمنځ وي یعنې هغه اړیکه چې دښځې او خاوند ترمنځ وجود لري دعشق په نوم یادیږي
خو دا اړیکه که دښځي او خاوند وي او که دبل چا سره خو اصلاً دغه اړیکه عشق دی
موږ نشو کولای چې ووایو چې دخدای سره عشق لرم یاد مور سره عشق لرم دا دقیقاً تیروتنه ده

مینه: دا ترټولو مشهور ګرانښت دی چې تقریباً دګرانښت ټول اړخونه لدې څخه منځ ته راغلي دي مګرمینه هم ځان ته صنف لري او په مربوطه صنف کې یې مطالعه د وس څخه دباندې بحث دی خودلته به موږ پدې کمه نغوته بسنه وکړو چې مینه دعشق او محبت ترمنځ هغه سرحد دی چې پکې هم دمحبت او هم دعشق ځواکونه وجود لري او غواړي مینه خپل ځان ته کش کړي هغه بیا دیو انسان دګرانښت په کړنلارو پورې اړه لري چې دمحبت ځواک پرې بریالی کیږي او که دعشق.

متمرکزه ښکلا

په ټولنه کې مو د افرادو اکثریت داسې دی چې په خپل ژوند او چاپیریال کې په یوه اړخ دښکلا تمرکز کوي، ددې ډول عادت ځینې تاوانونه لیدل کیږي چې په مشخص اړخ او دژوند په نورو اړخونو مستقیم او غیر مستقیم تاثیر لري.

مثلاً ځینې خلک په ژوند کې یواځې پرمانا متکي وي، دا کار دوی ته له غوره او نیکو کارونو ښکاري او ځان سپیڅلی او پاک ستره حسابوي، یانې زړه یې پاک، سپیڅلی او سم وي، دا ډله په دې نظر ده چې که څوک په ښکاره ډول بداخلاقه، دورغجن او نا اهله ښکاره شي کوم باک نشته، خو چې دانسان باطن او زړه پاک وي، حال دا چې هغه درس چې د افرادو په ښه لید او شخصیبت معرفي کې، ټولنې ته موجود دی دټولنې په اصلاح کې رغنده او مستقیم رول لري.

ځینې خلک بیا په دې نظر دي چې انسان باید په ټولنه کې په ښکاره ډول پاک او با احلاقه ښکاره شي، پروا نکوي که د مانا په لحاظ بد او ناوړه وي.

دا خلک په خپله باطني ناولتیا اعتراف کوي یانې دا مني چې موږ تور یو ولې بیا دا دځان ښیګنه بولي چې په سپینه جامه کې ګرځي، دوی په دې اند دي چې که موږ خپلې سپینې جامې له تنو څخه ښکته کړو او دخپل شخصیت تور بدن ښکاره کړو نو لرې نه ده چې په ټولنه به

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجهالت تپه تیاره راخوره شي، ددې ټولي داخبره چې : زموږ دظاهري ښکلا په تمرکز کې د ټولنې له پاره پیاوړی نصیحت پروت دی او شته نسل زموږ په لید داصلاح کوښښ کوي یو څه سمه ده، ولې دلته ددوی دباطنې روح ناولتیا په خپله دټولنې پرناولتیا دلالت دی، ځکه دوی هم دهمد ې ټولنې یو غړی بلل کیږي.
دا دول پېښې زموږ په ټولنه کې په سلګونو بېلګې لري چې یو څوک د په ژوند کې په یوه اړخ دښکلا تمرکز وکړي.
مثلاً: ځینې خلک دي چې په ټولنه کې خپل بهرنی رول تقویه کوي، ولې ددې برعکس خپل داخلي اوکورنیز رول ته هیڅ توجو نه ورکوي، دوی غواړي له کوره بهر ځان لوړشخصیت، کدر او پرمختللی معرفي کړي، حال دا چې په کور کې یي هغه دچا خبر ه دموږک لکی نه لړل کیږي، دا ډول تمرکز نه یواځې دا چې دکور دخلکو په مقابل کې ظلم او تیری دی بلکې ډیر ژر افشا کیدونکی هم دی.
ددې ډول ښکلاییز تمرکز دا مثال هم کیدي شي چې، ځینې خلک یو مشخص چاپیریال دښکلا تر اغیزې لاندې راولي، دا خلک خپل اصلیت او شخصیت دخلکو له سترګو پټوي، ولې هر کله چې افشا شي دده دبد چاپیریال اغیزه، دده پر ښه چاپیریال هم لویږي.
دبېلګې په توګه یو فرد دخپلې دندې چاپیریال پاک ساتې یانې خپل هم مسلګه ملګرو ته ځان لوړ کدر، صادق، با احساسه او دروند ښکاره کوي، حال داوي چې په کور کلي او ددندې څخه پرته پر نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپيريالونو کې دخپل شخصيت هيڅ پروا نه ساتي، دا فرد کيدی شي چې دده دندې نيک چاپيريال دده اصليت راپه ګوته کړي، نو دخپل نيک او غوره شخصيت پټولو په ځان کې ددې سبب شي چې په کلي او نورو ځايونو کې يي خلک دبد انسان په توګه وپيژني او يا هم هيڅ دده غوره شخصيت ته قايل نه شي.

داسې هم کيدی شي چې دندې چاپيريال يي هسې يو تمثيل وي، نوموړی په حقيقت کې هما غسې نااهله وي لکه چې په کلي کې يي خلک بولي، نو که داسې شوه لېرې نه ده چې ددندې غړي به دده په دې لويو دروغو خبر شي او ددندې به يي ګوښه کړي.

د متمرکزې ښکلا ډيری کوچني مثالونه هم شته مثلاً ځينې خلک په لباس کې فقط په ښايسته جامو تمرکز کوي، يا هم په ښايسته بوټانو تمرکز کوي.

که د مانا له دريځې ورته ځير شو نو ځينې يي غواړي فقط ښې خبرې وکړي، عمل کول ورته مهم نه ښکاري، ددې برعکس ځينې بيا عمل کوي او له خبر کولو ډډه کوي، چې دا ټول تمرکزونه فقط دژوند په يوه اړخ دي او ډېرې بدې اغيزې لرلای شي.

هدف مې دښکلا دتمرکز دشمنې ښخه دا و چې، انسان بايد دژوند هر اړخ ته پام وکړي، او هغه تمرکز او خواري چې په يو اړخ يې کوي بايد ټولو اطرافو ته يې وويشي.

خلور پالیسۍ

ځینې حقیقتونه هم باید پټ وي، که ښکاره شي؛ نو غیر حقیقي (دروغو) څخه ډېر تاوان رسولی شي.

دا بېل بحث دی، چې د حقیقت په ښکاره کولو څنګه ټولنه زیانمنه کیږي، په داسې حال کې چې حقیقت حقیقت دی، مګر زموږ موضوع د حقیقي او غیر حقیقي خبرو د پټولو پالیسی یا لارې چارې دي.

ربښتیا یا غیر ربښتیا خبرې پرده کول (د معنوي امانت ساتل) هغه څه دي، چې په ټولنه کې ډیرې پېښې ورسره جبرانیدلای شي.

نو ددې لپاره چې دا لارې چارې مو د ژوند په لار او دار کې په کار راشي لږ راسره پاتې شئ او دا څلور پالیسی ولولئ، خو باید یاده کړو، چې په پالیسیو کې ټول زور په احساس ورکولو وشي.

معمول ساتل(لومړۍ پالیسي): دا پالیسي بیخي معمول ده، عامه ده، اسانه ده ، اکثره خلک لدې پالیسیو کار اخلي، ځکه له دې لاندې بله پالیسي نلرو.

ددې پالیسی جوړښت اسان دی، فقط ساتلو یانې هغه څه پټولو کې تمرکز دی، چې ته یې پټوې یا هغه څه ښکاره کولو کې دی، چې ته یې ښکاره کوې.

ددې پالیسی لاسته راوړنه عادي وګړو کې یو څه ښه ده، خو په پوهو وګړو کې ورڅخه کار اخیستل په خپله لودګي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا داسې ده؛ چې که یو څوک غواړي یو څه پټ وساتي، نو پټ یې ساتي، یانې یوه پټه دنده لري، نه غواړي څوک پرې خبر شي، نو پس هېڅ کله هم دهغې دندې اړونده خبرې نه کوي.

د بېلګې په ډول؛ یو څوک غواړي په ټولنه کې ځان نیک سړی ثابت کړي، نو د لومړۍ پالیسۍ څخه د کار اخیستل؛ په دې پالیسۍ کې دده لپاره ښایي چې نیک کارونه وکړي اوبس.

غیر معمول ساتل(دوهمه پالیسي): نړۍ اکثره انسانان له دې پالیسۍ څخه کار اخلي، نسبتاً اسانه، او په عادي وګړو کې سل سلنه نتیجه ورکوي، همدارنګه په دټولنې په فکر لرونکو وګړو کې یې هم نتیجه یوه څه ښه ده.

جوړښت یې پیچلی دی، ولې مفهوم ته رسیدل وربانديې دومره سخت نه تمامیږي.

په دغه پالیسۍ کې یو څو دمعنوي امانت ساتلو، یا د یو څه پټولو، یا هم په ټولنه کې د خپل انتخاب شوي شخصیت د تثبیت لپاره داسې کړه کوي، چې مقابل لورې پوهوي، یانې په واضحو الفاظو د خپل کړه اعلان کوي او غواړي هغه پوه کړي چې زه دایم.

دا اعلان او پوهول به په داسې میتود وي ترڅو مقابل لوري ته دا احساس هم انتقال شي چې نوموړی دروغ وایي، یانې په پالیسیو کې ترټولو مهم رکن داحساس انتقال دی، یوه پالیسي هغه وخت د بریا

حد ته رسیدلی شي، ترڅو د پالیسۍ اړونده احساس په ښه ډول انتقال شي.

کله چې موږ د دوهمې پالیسۍ د کارولو لپاره اړ کیږو، حتمي ده چې اشد ضرورت به وي.

د بېلګې په توګه؛ که څوک یوه مشخصه دنده پټه ساتي؛ دا پدې مانا چې ددې دندې ښکاره کیدل؛ نوموړي ته ضرر روسونکي دي، نو دلته احساس انتقال بیخي په ښه ډول صورت نیسي، یانې که ته دهغه دندې په اړه واضح اعلان کوې او په زغرده زیان په سر اخلې، په داسې حال کې چې پوه او عقل لرونکی شخص یې، نو حتمي ده چې دروغ دي، ځکه هیڅوک هم ځان خپله د تاوان کندو ته نه غورځوي.

دبېلګې په ډول؛ یو څوک دنده لري چې د یوې موضوع «پټ» راپور خپلې ادارې ته ورکړي، هرکله چې د دندې داجرا وخت شو؛ یانې کوم راپور یې پیدا کړی، نو مقابل ته په ډېر ښکاره ډول خو په ډېر چل او مسخریېز انداز؛ ناري وهي، چې زه مو راپور اخلم.

مثلاً یو فرد یې د مخالفینو سره په مرسته ولید؛ دپالیسۍ خاوند ورته ددې خلکو بدي بیانوي اوپه واضحو الفاظو ورته وایې؛ چې دې خلکو سره کار مکوه، او په مقابل کې ورته خپله ډله ستایې، له ځان هم ورته وایې؛ چې زه هم ورسره یم، ورپسې جوخت داسې یو عمل یا خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، چې دخپلې ډلې جداً خلاف وي، ترڅو مقابل لورى دده «کړي» خبرې په يوه مسخره او په خپله ډله د تاکيد په مانا ومني.

که يوه بله بېلګه يې ولیکو: يو څوک غواړي خپله پوهه په ټولنه کې تثبيت کړي، يانې په شته افرادو ځان ومني.
په لومړۍ پاليسۍ کې بايد د يو علمي او کادر شخصيت په څير واى ، خو په دوهمه کې بايد په ټوله مانا ورڅخه خلاف وي، يانې د ساده، کم عقلو او وروسته پاتې په څير واوسي، خو په همدې ساده توب کې د خلکو لپاره د احساس پيغامونه ولري او داسې نادر کارونه وکړي، چې د چاپيريال حيرانتيا ځآن ته راجلب کړي.
د بېلګې په توګه؛ يو څوک د يوچا سره مينه لري، او غواړي چې هغه ته ځآن وښايي؛ چې درسره څومره مينه لرم، برعکس دده عيبونه او نادودې پلټي او دده ترمخ کوچنۍ کوچنۍ بدۍ راخلي او يوه - يوه ورته په داسې ډول تشريح کوي، چې بدي له خپل وزن څخه څو برابره لويه کړي.
دمثال په توګه دده رنګ، دده دخندا شکل، دده د جامو رنګ، د پخوانيو بوټونو رنګ، شکل او کيفيت او دده دملګرو مالومات، زور په زېر ورته يادوي او نيمګرتياوې يې ورته په ګوته کوي، ترڅو نوموړی پوه شي، چې څومره ډيره مينه راسره لري چې له سر ترپايه مې پيژني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريمه پاليسي يا غير معمول، معطل ساتل:ددې ډول پاليسۍ جوړښت اسان، خو مفهوم ترې اخيستل خورا سخت او پيچلي دي. ډېر کم، دګوتو په شمار، پوه او ځيرک افراد يې په کار وړلی شي.

ددې پاليسۍ ميکانيزم هو بَهو د لومړۍ پاليسۍ په څير دی، مګر دلته مقابل لوري ته په احساس ورکولو ټول تمرکز کيږي.

په لومړۍ پاليسې کې به که يو چا يو پټ فعاليت ترسره کولو، نو دهغې په اړه به يي هيڅ نه ويل. په دوهمه کې به دنومړي فعاليت په اړه علاني کيسې کيدلې، خو په عمل کې د احساس توليد به يې مقابل لوري ته غښتلی اطمنان ورکولو چې نومړی دروغ وايي.

په دريمه پاليسۍ کې احساس ورکول د دوهمې پاليسۍ څخه را اخلو او عمل ويل د لومړۍ پاليسۍ.

لنډه داچې؛ دلته انسان د خپلو يا د ټولنيزو برياوو لپاره له ځانه درې مخې جوړوي، يو مخ يي د عمل وي، دوهم مخ يي د ويلو او دريم مخ يي په عمل او ويلو کې د احساس توليد، چې ټول د مرکزي هدف څخه خلاف وي.

يوه بېلګه يې په دې ډول ليکو:

يو فرد خپله استخباراتي دنده پټه ساتي(لومړۍ پاليسي)، خو خلکو ته په يو نه يوه ډول دا جوته وي چې زه دا دنده پټه ساتم(دوهمې پاليسۍ علاني پيغام) يانې د خلکو د ګمان واګې په لاس کې اخلي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه دېته عیاروي، چې دده په دنده یواځې ګمان قدر وکړي، له دې دواړو پالیسیو کارولو وروسته په ښکاره ډول په خپلو کړنو کې داسې احساس خلکو ته انتشاروي، چې دا هرڅه دروغ دي او نومړی دځان ښودنې لپاره داسې کړنې کوي، چې په نتیجه کې هدف ته رسیږې او چاپیریال د فیل په غوږ کې خوبولې پر بېږدي.

بله بېلګه:

یو څوک په ټولنه کې یو سیاست مدار ځان پېژني او غواړي خلک یې د یو پوه په حیث ومني.

(دلته یوه موضوع ډېره مهمه ده، کله موږ یوه پالیسي؛ دکوم هدف له پاره په لاره اچوو، باید هدف حقیقت ولري) یانې په دغه بېلګه کې یو شخص پوه سیاست مدار دی، یواځې زموږ پالیسي ددې له پاره په کار وړل ګیږي چې په ټولنه کې په رښتیا سره په خلک و ځان ومنو.

لومړی باید د لومړی پالیسی په څیر ځان پوره سیاست مدار څرګند کړو، وروسته دوهمې پالیسی ته راګرځو او دلته ځان په سیاست ګرم، ناپوه او نه خوښوونکی ښایو، خو په ټولو کړنو کې د چاپیر یا مقابل له پاره داسې احساس تولیدوو، ترڅو وښایو چې موږ په رښتیا سره سیاستمدار او پوه یو.

ددې پالیسي د لا تحقق لپاره نورې بیلګې هم راوړل، اړتیا ده، ځکه زده کول او په ژوند کې یې فرمول کول خورا سخت دي، موږ په همدې بسنه کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورمه پاليسي يا مجتمعه معطل ساتل: زه نشم کولای د قلم په وزله دا پاليسي واضحه کړم. کيدای شي په ويډيو يي او غږيز ډول يي يو څه وضاحت وکړای شم، مګر لنډ وايم چې د درې واړو پاليسيو په مختلف او مختلط ډول کارول دي او کيدای شي، چې په ځلورمه پاليسی کې له يو چا آن خپل هدف ورک شي او په بله سر شي.
۵-۱۰-۱۳۹۴

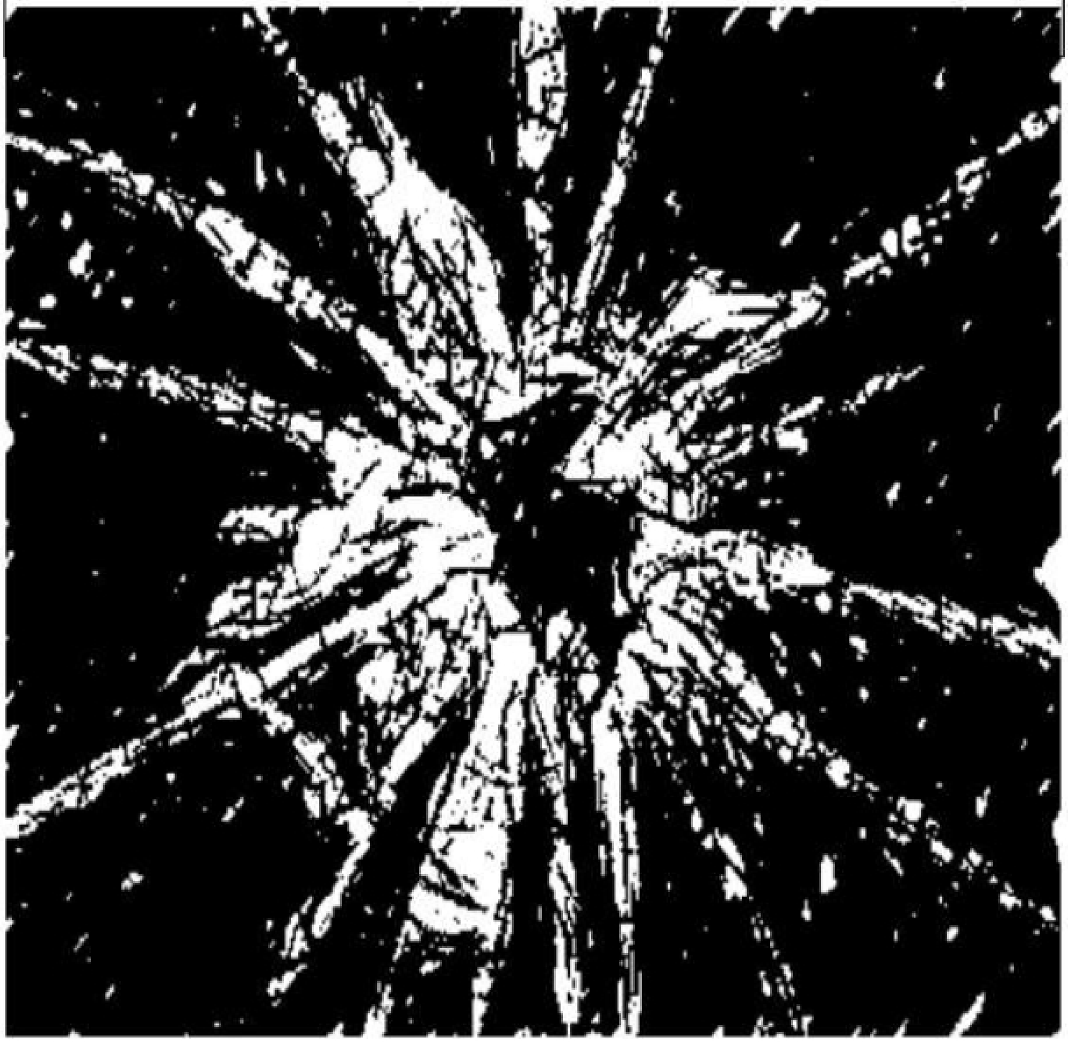

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مانې زرات

ځینې وختونه داسې ناڅاپنې پېښېږي چې پخوانې یادونه د انسان زړه ته راشي، د یوه څه په لیدو داسې څه زړه ته ورشي چې دهغه سره هېڅ تړاو نه لري.
کله کله به داسې هم پېښ شوي وي چې یو چا په لیدو مو داسې خبرې زړه ته راغلي وي چې دهغه لیدو سره هیڅ اړیکه نه لري.
ایا ددې پرفلسفه پوهیږئ؟
داسې هم شوي چې ستاسو په زړه کې یوه خبره وي؛ غواړی یو چا ته یې وکړئ، خو کله چې ورسره مخامخ شوي یاست نو مخکې له دې چې تاسو خبره ځرګنده کړئ، مقابل لوری په هماغه خبره ستاسو سره بحث کوي، دا موضوع تاسو ته ډېره جالبه تماميږي او فقط د یو نادر تصدف په نومولو سره یې هیروئ.
پورته خبرې ټولې د یو دعلت په بنسټ ولاړې دي. په تصوف کې د وحدت الوجود او حدت الشهود فلسفه هم دې ته ورته ده، مګر په ټولنیزه شننه کې باید داموضوع د مانې دزراتو په نوم ونوموو.
مانا د مادې ضد ده، خو دا چې دولې؟؛ دلیل یې دادی چې ماده د زراتو ټولګه ده او مانا مایع، غاز او جامد شی نه دی بلکې د حواسو تثبیت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکنې عنوان د (دماغې زرات) دی چې دا زرات د مادې له زراتو توپیر لري او د حواسو سره د لمس اړیکه نیسي.
که انسان دقیق فکر وکړي او دماغې ژورو ته ځان ستون کړي نو حتمي پوهیږي چې د هرې موضوع سره، کومه چې زموږ په ذهن کې وي زرات موجود وي.
په یوه نیږدې ټولنه کې د افرادو زرات په تقریبي ډول سره شناخته(پیژنګلوي) وي، او یو تر بله احساس کیدونکی حاصیت لري.
دلته یوه بله پوښتنه مخې ته راځي، کله چې په یوه ټولنه کې دزراتو د احساس کیدو خبره جوتیږي، نو ولې موږ د ځینو خلکو په رازونو نه پوهیږو؟
دا بحث اوږدیږي، لومړی باید دا ټکي ومنو چې د سکالوګانو زرات داسې شناخت لري چې موږ یې نه شو درک کولی؛ یانې کله چې زموږ د ذهن چاپیریالي زرات د نورو افرادو دزراتو سره په تماس کې شول او سره ویې پیژندل، نو دا مانا نه لري چې موږ د هغه پر راز پوه شو، زموږ درک؛ ذهن، زړه، عقل او احساس دی، مګر د زراتو پیژنګلوي زموږ سره هیڅ تړاو نه لري، په دې مانا چې دوی یوه بله نړۍ لري.
دلته یوه بله پوښتنه مطرح کیږي؛ ولې موږ ځینې موضوعات د زراتو په تماس درک کولای شو او ټول نه شو درک کولای؟

لومړی داخبره چې د مانې دزراتو په تماس سره فقط نادر او نااشنا احتمالات د درک او زهن ته دفتره رارسي، نور ټول همداسې عادي تیریږي.

بېلګه یي داده چې که په چاپیریال کې مو چا ساده او کلتوري کالي اغوستي وي نو سترګې مو ورته تم کیږي نه او نه غواړئ په اړه یي مالومات ولرئ او یایي هم لرئ، مګر که یو چا ښکلي او له دوده خلاف لباس کړی و، نو حتمي ده چې د ښکلا او بدرنګی او یا د قیمت او ارزښت په اړه یي د زهن پلټنې صورت مومي او کیدای شي همغه کس څخه یي په اړه پوښتنه هم وکړئ، نو د موضوعاتو ماناوې هم همداسې د انسانانو دسرپر چاپیریال ګرځي، که چېرې نادرې، تازه، پخوانی او جالبې موضوع ګانې وې نو عقل ته راپور ورکوي او کنه نو له تماس وروسته یي هیروي.

یا کله چې یو څوک تاته یوه کیسه کوي، کله چې د خبرې سر واخلي نو تاسو سمدستي ورته وایئ؛ دا خبره ماهمدا اوس تاسو ته کوله، دلته ته حیرانیږې؛ دا هم د مانې دزراتو یو دلیل دی.

بله پوښتنه داپیدا کیږي چې داهنر او کمال د چا دی چې لومړی خبره یي وکړه؟

د بېلګې په توګه: ستا یو ټولګیوال تاته کالونه وروسته په ناڅاپي لید سره د ښوونځي یوه خاطره وایي؛ کومه چې هیڅ مهمه نه ده، خو جالبه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ته همدا ټولګیوال وینې مخکې له دې چې دی درته خبره پیل کړي، ته ورته د همغې خاطرې په اړه څو کیسې وکوې.
منځور مې دادی چې ایا دا ستا کمال دی چې دده په زړه کې خبره د درک کړه او ودې ویله، او که دده کمال دی چې دا خبره یې تاته یاد ته دروستوله؟
پریکړه اسانه ده، ټول هنر د مقابل لوري دی، ده یاد ته دروسته، د ځان په چاپیریال کې دهغه خاطرې مادې زرات راټولو او تاسره په تماس کې کول؛ ټول کمال دده و، که نوموړی راغلی نه و، نو تا نه شول کولای چې دا خاطره یاده کړې.
۸-۱۰-۱۳۹۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هدف لار

ځينې خلک په ژوند کې ځانګړي اهداف لري، او غواړي ځان ورورسوي. د ژوند دبريا راز هم همدا دی چې انسان هدف وټاکي او تل هغه ته د ځان رسولو په لټه کې شي.

هو؛ ژوند هم ژوبل دی او هم ژمنتيا، ځينې په لاره کې پريږدي، ځينې بيا هدف ته ورسوي.

د ژوند بريا په دې کې ده چې هدف ته ځان ورسوو، هاند او هڅه وکړو او کوټلي ګامونه واخلو. خو څنګه کولای شو هدف ته ځان ورسوو؟ چې دا يو بل هدف کيدای شي.

ياني هدف ته درسيدو لپاره يو بل هدف ټاکل په کار دي چې ترڅو هدف ته مو ورسوي، چې دا هدف د هدف دلارې د طی کولو هدف دی.

دا به له تاسو سره د هدف تر لاسه کولو کې بيخي ډيره مرسته وکړي. که د دې مسلې ربښې وپلټو نو پوهيږو چې هدف ته رسيدو له پاره ترټولومهمه داده چې د هدف لاره طی کړو. د بېلګې په ډول يو څوک غواړي ترکابله لاړ شي، ايا دا امکان لري چې کابل دې دلته ورته راوړل شي؟، نه؛ بلکې نوموی اړ دی چې ترکابله تللي لاره طی کړي ترڅو کابل ته ورسيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهدف لار هم همدا مانا لري، یانې هدف ته د رسیدو لپاره مو ټول تمرکز د هدف دلارې پر طی کولو وکړو، چاپیریالي ستونزې او نادودې یې تحلیل کړئ، ترڅو هدف ته ورسېږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مینې مینه

له انسانانو سره مینه، له اجسامو سره مینه او آن له ځان سره مینه هم یو وخت له منځه تللی شي او یا هم کیدای شي کمه شي، مګر له مینې سره مینه بېل کیف او احساس لري.

له مینې سره مینه داسې مثال لري لکه روح چې نه مري، د نړۍ له مادو سره(انسان، اجسام...) سره مینه داسې ده لکه ژوندی بدن، چې د روح له وتلو وروسته په ټوله مانا نیست شي، مګر له مینې سره مینه ارواه ده، نه مري او نه هم کوم بدلون لري.

هو؛ تل داسې واووسه چې سپک شې، وشرمېږې او خفه شې، ځکه ته یوه لویه قرباني ورکوې چې له هغه له مینې سره مینه ده.

دخپلې مینې تولید هغه چې له ځانه دې کړی وي صادروه او وررسره مینه کوه.

تل هڅه کوه چې د نورو نفرت لرونکی عکس په مینه العمل کړې، ځکه د انسانانو په خته کې مینه اغږل شوې، خو دا یخ شوی احساس تودول او ویلې کول غواړي چې دې ته له مینې سره مینه وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل شعر کتنلیکنه

پښتانه لیکوالان د ادب د اوږدې مخینې سره - سره لا تر اوسه هم د پنځونې له غربت او کختی سره مخامخ دي. تحقیقاتي اثارو، مأخذ کارونې او د ادبیاتو زړو اصلونو یې مخه ډب کړې ده.

د ادبیاتو د پوهنځي محصل د خپلې سکالو د مونوګراف کولو لپاره، زاړه او سولیدلي افکار لټوي او لیکې یې. که دا کار دوام وکړي نو لرې نه ده، چې د پښتو ادب ملغلرې به په یو او بل تار کې پییلو سره زړې او تکراري شي.

ددې لپاره چې نوې پنځونې او نوښتونه مو په ادب کې رامنځ ته شي او خپل افکار وساتو، نو پر خپل شعر کتنلیکنې اړینې ښکاري.

شعر او شاعر د مضمون له پلوه یو نادر تناسب لري، چې په خپله شاعر یې پېژندلی شي. کله چې یو شاعر شعر لیکي، نو احساساتو داسې ماناوې ژباړي چې په نثر کې یې نشي ځایولی، د پنځګرې او نوښتیزې لیکنې لپاره د لومړي لاس عناصر په شعر کې د شاعر د احساساتو او ډوبو خیالونو ژباړې دي.

کله چې ماناوې د شعر په ترکیب کې راغلې، نو لیکوال یې د نثر کالبونو ته هم ترلی شي.

په یو شعر شننه او څېړنه څومره خوندوره وي!، څومره ډېرو ماناو او خیالونو ته مو وړي!، ولې هرڅوک نشي کولای او نه هم اصول دا اجازه ورکوي چې د یو چا په شعر کتنلیکنه وکړي.

په خپل شعر کتنلیکنه به دېته زمینه برابره کړي چې هر شاعر لیکنه وکړي، چې په دې سره به یې افکار روښانه شي او پنځونې ته به لارې هوارې شي.

په خپل شعر کتنلیکنه ځکه اړینه ښکاري، چې شاعر په ډاډه زړه خپل خیالونه لیکې ځکه شعر یې خپل وي.

که دا صنعت دود شي، ډېر پیاوړي افکار او مضمونونه به مو په ادبیاتو کې خوندي شوي وي.

د بېلګې په ډول؛ که د استاد پسرلي په بیت څوک لیکنه کوي، نو لیکنې به یې په ډار سره وي، نه په ډاډ سره، که لیکوال ډېر زور هم وکړي، نو فکر نه کوم چې د مانا هغې ژورو ته دې ورسیږي کوم چې د استاد پسرلي په ذهن کې ګرځیده.

عوام اوس هم په دې عقیده دي، چې د عبدالرحمن بابا تصوف د نورو په نسبت ستر وګڼې، ولې د حمزه د تصوف رېښې یې نه دي پېژندلې.

که حضرت حمزه په خپل شعر د کتنلیکنې ټولګې درلودلی، نه یوازې دا چې دده سبک به مو په سم ډول پېژندلی وای، بلکې دده هغه صوفیانه افکار چې اوس وربانديې د خاورو امبارونه پراته دي، تراوسه خوندي وای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په معاصره دوره کې هم داسې شاعران شته، چې شعر يې د ماناوو ژورې فلسفې لري، ولې اوریدونکي او لوستونکي یې یواځې په واه - واه ، تېروي او هېروي يې.
شاعر دا جرات نشي کولای، چې په خپل شعر کې، په خپلو خيالونو، تشبيهاتو، استعارو، سمبولونو... او نورو اړخونو هغه احساس ولیکې په کوم احساس چې ده شعر لیکلی.
په خپل شعر د کتنلیکنې په نه لیکلو سره، پر ځینو شاعرانو بېلابېلو فتوې ولړېدې، په مذهبي، ادبي،ټولنيزو افراطونو او تفریطونو تورن شول.
ځېنې بیا دا موضوع(په خپل شعر کتنلیلکنه) ځان پرستي او شهرت بازي بولي، خو دا خبره منل په خپله خپلو خيالونو وژل او تحقيرول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبلنې سترګې

ځینې خلک چې وژاړي، سترګې یې اوبلنې شي، هو خوږې ښکارې، سپیسلتیا اومعصومیت پکې وي.

دا ډول اوبه چې دغم او ژړا له امله په سترګو کې زرغونیږي، سپین شفاف رنګ لري.

ځیني خلک چې ډېر خوښ شي، یا هم ډېر وخاندي، په سترګو کې یې اوښکې راشي؛ دا ډول اوبه هم په سترګو کې یو ډول ځلا پیدا کوي، دا اوښکې د ژوا له اوښکو څخه لږ څه سختې ښکاري، رنګ یې هم له هغه تت تیاره سپین وي، د ډیرو کمو انسانانو دمینې جذبې راپارولی شي.

دریم ډول اوبه هم؛ قهوایي سوربَخونې اوښکې دي، دا ډول اوبه دانسانو په سترګو کې د کوم عمل په سبب نه راځي، لکه ژړا یا خندا؛ بلکې دا اوبه دمینې د احساس له امله دسترګو په چینو کې راخوټکیګې، دسترګو کنارې ورسره ګلابي، زرینې شغلې کوي. په لیدو یې دمین د زړه ارمانونه خړوبیږي، غموونکي فکرونه یې له ذهنه الوت کوي او مین له ځآن سره یوې بلې نړی ته وړي.

هلته د مینې پر ورشو ګانې ورګډیږي او د ژوند په اسحلونو کې ګرځي، مین دمعشوقی په اوبلنو قهوایي سترګو کې دمحبت ماهیان سروي.

ښکلا پېژندونکی سړی

بدرنګه ښکلا او ښکلي بدرنګي

سړی ګګر سر په کمپیوټر ورتیټ و-
ته به وایې؛ د انجینرۍ کومه ګرانه پروژه ډیزان کوي-
ناڅاپه نیغ شو، په اوتر انداز یې داسې وه انګیرله، چې کوم ښکلی بوی
یې احساس کړ-
سترګې یې پورته کړې-
مخامخ ورته برګ مرض وهلی سړی راروان و-
نیمه غړل شوی، پکول یې پرګډو وډو څڼو ایښی و-
کمپوټر ته د ناست سړي رنګ وغوړیده-
مُسک شو ،له چوکۍ پورته شو-
سړی یې په غیږه کې ونیوو-
دمینې پرخبرو یې ونازوو-
دشنه چایو پیاله یې ورډکه کړه او اړونده کار یې په اخلاص ورته وکړ
؛خیرن سړی لاړ.
سړي بیا کمپیوټر ته سترګې خښې کړې-
شیبه وروسته بیا اوتر شو-
ککره یې د «اوف» په ډول وښوروله-
بد احساس یې وکړ-
سترګې یې پورته کړې-

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ښاسته ځوان یې مخې ته راروان و-

تکو سپینو جامو یې ستر ګې بر ېښولې-

درې رنګه بیرغ ډوله؛ شیشه یي تسبې یې په لاس کې اړولې-

ځان یې په عاجزۍ کې انځوراوه-

له رنګ شریف ځوان لیدل کیده-

کمپیوټرکار ته راورسیده او په ډیر ادب او احترام یې سلام وکړ-

او پر خپل ځای ودریدو-

کمپیوټر ته ناست سړي په کمپیوتر کې ستر ګې ګنډلې وې او په ډیرې بې احترامۍ یې فقط وعلیک ورغبر ګ کړل-

ځان یې ښه بوخت حسابوو-

ولاړ ځوان څو ځله د یوه څه د لاسلیک کولو ورته وویل، خو ناست سړي هیڅ پروا وربانديې خرڅه نکړه-

ولاړ سړي په ادب وویل:

فکر کوم وز ګار نه یې!؟

بل وخت بل وخت به راشم، او لاړ.

حیران شوم، ورغلم او ومې ویل:

پوه نشوم استاده!

اسویلی یې و کیښ؛ ویې ویل:

په ژوند کې مې دا دوه هنره زده دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو دا چې دلته ناست یم او خلکو ته عرضې لیکم او ددندو فورمونه ډکوم

او بل دا چې ښکلا پیژنم!.

خو؛؛

تر ټولو مې بدرنګه ښکلا او ښکلي بدرنګې ډیر زوروي، ځکه دبدرنګې ښکلا سره کینه لرم او دښکلي بدرنګی سره مینه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجازي مینه؛ حقیقت ته نیږدې ده؟ که هوس ته؟

له کله نه مې چې عقل خپوړې پیل کړې دي، د مینې او ښکلا پر فلسفه ییزو شننو مې خیال راغلی.

دا ګراف هغه وخت لا پسې لوړ شو، چې څو نیږدې ادبي ملګري مې پیدا کړل، چې همېش مو د لیدن موضوع د مینې او ښکلا پر پیژند چورلي.

تل په دې بحث کوو، چې مینه د حقیقت وږم دی او ښکلا د ستر حسن(څښتن تعالی) ته جلوه ده، چې دده په خلقت کې ښکاري.

خو د بحث موضوع مو په مینه او ښکلا کې افراط او تفریط او د همدې لارې خنډ، کلیات او جزیات رڼا کول وي.

پوښتنه داده چې مینه دحقیقت غږ او وږم وي، ښکلا د ستر ذات زره ده، نو ولې یې ډېر دبریا تر پولو نه رسي؟ او هغه چې دبریا تر ساحلونو ورسیدل، ولې د هوس له دریابه شرموونکي څپې راغلې اوډوب یې کړل؟!.

معمولاً انسانان درې ډوله مینه پالي؛ حقیقي(عرفاني) مینه، نفسي مینه (هوس پرستي) او مجازي مینه.

طبعي ده چې نفسي مینه به انسان، دروني تیارو ته ستون کړي او عرفاني مینه به مو د حقیقت اساسي جزیرو ته ورسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انسان فطرت؛ هغه چې پاک وي، له هوسه فنا غواړي او بل اړخ، صوفيانه مينه؛ سپيڅلی چاپيريال، کلک ايمان او ساتلی عقل غواړي، چې د ډېرو انسانانو لاس ورته نه رسيږي.

انسان خودکار؛ دمجاز په مينه کې ننوځي او د غم او خوند لارې طی کوي. پيژندونکي همدا مجازي مينه دحقيقت لاره بولي او انسانان ډاډه کوي، چې په سمه دي!.

دا ناسمه خبره ده، چې مجازي مينه انسان حقيقت ته رسوي او دا تردې هم ناسمه ده، چې مجازي مينه انسان حقيقت ته نشي رسوی.

انسانان د طبعيت له مخې ستر ـ ستر توپيرونه لري، د خېرې او کړنو له مخې؛ هوس پرسته انسانانو ته مجازي مينې د ښه توب فتوا لويه تېروتنه ده او هغه انسان چې په واقعي ډول د مينې او ښکلا په ژورو فلسفو پوهيږي او د افراط او تفريط پر تناسب جوړ وي، حتمي ده چې مجازي مينه به يې تر حقيقته رسوي.

د خدای(ج) ذرې

د ښکلا او مینې په اړه لیکل او شننې دوه لید لورې لري، یا خو بیخي تکراري بلل کېږي او یا تر هرڅه تازه او نوي.

دا ډول لیکنې به تکرار ځکه وبولو، چې د نړۍ او انسان د پیدایښت سره؛ ښکلا او مینه هم پیدا شوې او هم درک شوې ده.د انساني تاریخ په شالید کې د ښکلا تاثیرات او اېفکتونه جوت او لا تر اوسه یې ګورو.

د ګرانښتیزو تېروتنو(د زړه بې ارادګۍ) لاملونه تر دې دمه په مینه او ښکلا پسې سر ښن کېږي.

که پر ښکلا او مینه شننې، تازه متفکرانه وبولو؛ ګرم نه یو، ځکه ښکلا او مینه هغه مدرکونه دي، چې د ژوند او ادب په نوښت او پرمختګ سره نوي رنګونه راوړي، نوي لارې راپېژني او روح ته یې د ننه کیدای شو.

عبدالهادي ملا په خپل اثر(د وخت ضرب) په سرلیکنه کې ښکلا؛ جلال رب او مینه نیکي بللې ده.

ددې خبرې پر ثبوت او د ادب د تولیز پېژند پر اساس ښکلا د رب ذره او مینه؛ نیکي (ثواب) بللی شو.

هوس فکره اشخاصو ته د شرم او ګناه ځای دی چې د لوی رب د زرې سره بې نزاکته چلند وکړي، یایي هم عزت لوټ کړي او یا هم په کېنه ستر ګه ورو ګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درک او فهم خاوندان د ښکلا پر لیدو؛ د هغې سره د مینې احساس کوي یانې د خپل خالق پر لور قدمونه اخلي.

دانسان اړیکې دټولنې سره

دا چې انسان یو ټولنیز مخلوق دی، پس ویلی شو، چې انسان دټولنې سره هیڅ اړیکه نلري بلکې پخپله انسان یوه ټولنیزه اړیکه ده.

که ووایو؛ چې انسان د ټولنې سره په هره برخه کې اړیکه لري، نو دا په دې مانا چې انسان له ټولنې بېل عنصر دی، فقط اړیکه ده چې ټولنې ته یې نیږدې کوي، پوښتنه دا ده چې دا اړیکه څه ده؟

خو نه؛!

انسان هغه اړیکه ده، چې په ټولنه کې د شته فعالیتونو، وجودونو او دهغوی دصفتونو ترمنځ ارتباط قایموي، همدارنګه ترمنځ یې دپیژند روحیه ورکوي.

که ووایو چې انسان دټولنې سره اړیکې لري نو که اړیکې یې له منځه یوسو، بیا هم انسان او ټولنه پاتې کیږي.

ایا دا به امکان ولري، چې انسان وي او اړیکې نه وي؟

نه هیڅکله نه!!

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ځکه وايو چې انسان په خپله يوه ټولنيزه اړيکه ده. اوس ويلی شو چې اړيکه(انسان) له منځه يوسو نو په ټولنه کې هيڅ هم نه پاتې کيږي.

مخکې وويل شول چې انسان هغه اړيکه ده، چې په ټولنه کې دکړنو ، احساسو او دهغوی داوصافو ترمنځ اړيکه جوړوي، نو وګورئ ! د انسان(اړيکې) له منځه تلو سره، هيڅ ټولنيز کار او فعاليت نه پاتې کيږي، هيڅ وجود ته دشته اړتيا نه پاتې کيږي، دهيڅ شي او جسم صفت نه احساسيږي، نو ښکاري چې انسان يو ټولنيز مخلوق نه دي بلکې انسان په خپله يوه ټولنيزه اړيکه ده.

که پوښتنه پيدا شي، چې انسان دټولنې سره اړيکه نلري بلکې په خپله انسان يوه ټولنيزه اړيکه ده نو دا اړيکه دڅه سره؟ دا اړيکه دچا څخه؟ د څه اړيکه؟

ځواب به يې دا وي چې هو! انسان يو ه اړيکه ده، نه دا چې انسان له ټولنې سره اړيکه لري، انسان هغه اړيکه ده، چې دټولنې دکارونو ترمنځ نښليدونکي صفات يې رامنځ ته کړې دي.

انسان هغه اړيکه ده چې دجسمونو منځ دکارونې صفات يې رامنځ ته کړې دي، انسان هغه اړيکه ده چې دټولنې هراړخ يې پوښلی، تارونه يې دټولنې په شاه، مخ باندې ښکار ه مالوېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لنډيو کې خبرې

پېزوان مې ستا برېتو کې خښ شو
تر دروازې پورې کړه درپسې تلمه

دپښتو ادب ترټولو خوندور او لنډکې شعري صنف هم لنډۍ دي چې د ادب په ډګر کې يې نړيوال شهرت خاصل کړی، پښتو لنډۍ دوه مصريزه شعر دی ،چې لمړۍ مصره يې نهه او دوهمه يې ديارلس سېلابه وي، که څه هم لنډۍ دحجم په لحاظ ډېرې کوچنی او لنډې وي، ولې دمانا په لحاظ ديو مکمل غزل څخه يا هم له دې ډېر زيات څه لري، پښتو لنډۍ معلوم شاعر نه لري خو اکثره يې دښځينه وو سندريزو بنډارونو محصول دي، پښتو لنډۍ روان، ساده او اهنګ لرونکي الفاظ په ځان کې لري چې ډېری يې په(ميينه) چې ډېر مينه ناک او خوږ لن لفظ دی ختمې شوې دي.

په پښتو لنډيو کې (ن+ه) يا (م+ه) هغه حرفونه دي چې دلنډيو په اخر کې راځې چې په تقريبې ډول ټولې لنډۍ ورڅخه برخمنې دي.

پورته لنډۍ هم چې ډېر ساده الفاظ لري مګر په روح کې يې بلا خبر ې نغښتې دي.

د لنډۍ لمړنۍ مصره (پېزوان مې ستا برېتو کې خښ شو) يو خوندور ترکيب دی، دغه مصره په ښکاره ډول ديو ځوان او پېغلې په خوله ورکړي حالت انځور کړي کوي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تصویر کې ځوان شخ شخ بریتونه لري چې په ښتنې ټولنه کې دغیرت ، میړانې او ځوانۍ سمبول بلل کیږي، دلته ځوان دپېزوان دځنځیري ګونګرو لاندې خپلې شونډې دپیغلې پرنرمو او پستو شونډو ږدي، دپیزوان ځنځیري ښامارونه نه پریږدي چې دشونډو لالونه دڅوک داسې په اسانه غلا کړي ، او ورسره مبارزه کوي چې بلاخیره یې شخ شخ بریتونه دپېزوان په ګونګرو کې خښیږي، نو جینۍ دپیزوان پربهانه یوه شکایتي جمله وایې چې (پېزوان مې ستا برېتو کې خښ شو)

دوهمه مصره ددې ټولو خبرو علت او اثر بیانوي او وایې:

(تر دروازې پورې کړه درپسې تلمه)

هر کله چې مصره دروازې او تګ یادونه کوي نو حتماً سړی پوهیږې چې ځوان له خپلې معشوقې روان دی ، خدای(ج) خبر چې چېرته ؟ له غربته او که له هیبته؟

یا که داسې تحلیل وکړو چې ځوان په ډېر ډار او رپانده بدن له معشوقې خوله اخلي او بیرته دغمازانو له ویرې د دروازې په لور ځي. خو له خوږې معشوقې دبېلېدو تصویر ښکاره کوي.

کله چې ځوان رخصتیږي نو ستونزه پېښیږي ، هو دا یوه خوندوره ستونزه ده، هغه دا چې دجینۍ پیزوان دځوان په شخو بریتو کې خښ دی، جینۍ نه غواړ ي چې دځوان له بریتو څخه خپل پېزوان په تیزۍ خلاص کړي بلکې غواړي چې تردروازې پورې ورسره کړه لاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي او د دیدن په اخرو شیبو کې خپل ناز او ادا د بیا راتګ په بیعه وپلوري.

خو که همدې لنډۍ(پېزوان مې ستا بر پتو کې خښ شو- تر دروازې پورې کړه د رسره تلمه)

له صوفیانه کړکۍ وروګورو نو بېلې ماناوې به وزیږوي.

دلته یو مرید دخدای(ج) دسپیڅلي دوستی په ګرداب کې راګیر دی، مرید خپل زړه ته پیزوان وایي او جلال خدای ته وایې چې پېزوان مې ستا بریتو کې خښ شو.

په مصره کې(ستا) کلیمه خپل خالق ته دمرید خطاب دی ، (بر پتونه) د لوی خدای(ج) دولي، مرشدیا پیر لپاره استعاره ده، چې وایې:

اې لویه او جلاله خدایه!

ستا دولي او پیر اومرشد په وسیله مې زړه روښانه شو، او ستا سره ونښلیدو، دلته دتصوف ثبوت او حقیقت بیانیږي چې دوهمه مصره دهمدې حقیقت د دوام لپاره راوړل کیږي چې وایې:

تر دروازې پورې کړه درپسې تلمه

یانې دخدای (ج) په مینه خپل مرشد پوه کړم ، نو خپل پیر ته په احترام او درناوي ترقیامته (تردرواز) پورې ستا پاکي او قدرت بیانوم او ستا مینه ته به مایل او کوږ وم.

په حوصله راغاړې ووځه
کمربندونو مې پښتې خوړلي دینه

پورته لنډۍ درومانیت سره یو ځای حماسه هم انځوروي ، په لومړۍ مصره کې مین خپلې معشوقې نه دراغاړې وتو غوښتنه کوي او اورسره یو شرط ږدي چې په حوصله راغاړې ووځه!

دلته په حوصله او ورو غاړه غوښتل په دې مانا نه دي چې ګویا میین له خپلې معشوقې زړه موړی شوی دی، مګر دلنډۍ دحماسي اړخ لاښکلا لپاره دحوصلې کلیمه راوړي .

په دوهمه مصره کې سړی دله خپلې معشوقې څخه په حوصله دغاړې غوښتو دلیل وړاندې کوي چې وایې : کمربندونو مې پوښتۍ خوړلې دینه.

په مصره کې دکمربند یادول او دځوان په غښتلو اندامونو باندې دکمربندونو نرۍ نرۍ سرې کرښې دجنګ سنګر انځوروي.

مصره په ډاګه کوي چې ځوان اوس اوس له جنګه راستون شوی، مصره دجنګ یو مثبت تصویر راخلي ، دلنډۍ دلومړنۍ مصرې په ویلو سره لوستونکی پوهیږې چې ځوان له ګټلې جګړې راستون شوی ،خو ګټل یې همدا لنډۍ بیا ډېر په ګرانه او سخته مبارزه بولي ځکه نو دوهمه مصره دکمربندونو بندونه دپښتیو په خوراک تورنوي .

دلنډۍ لیکوال په لومړي سر کې له ډېر احتیاط کار اخیستی یانې : په حوصله راغاړې وځه، کمربندونو مې پوښتۍ خوړلې دینه.

چې ډوډۍ خورم لاقاریږي
چې روپۍ شرنګ کړي لاشین له خندا شینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتني ټولنه له بده مرغه دولور کرغیړن دود ترسختې حملې لاندې نیولې ده، دهمدې دود زور او ځپلو له اهه دځینو پښتنو ځوانانو هر اسویلي څخه سوي سندرې او غمبخونکي لنډۍ جوړې شي.

دا لنډۍ هم دیوې پښتنې پیغلې اه دی، دلته جینۍ آن په کور کې ډوډۍ هم په منت خوري.

دلنډۍ لومړنۍ مصره په ډاګه دجینۍ دپیغلتوب نارې وهي ځکه چې دلالا قاریدل بې څه نه دي، لالا په کور کې دپیغلې جینۍ زغمل نه غواړي بلکې غواړي واده شي، همدا مصره بیا دجینۍ یتیم والی ښیي ځکه دلالا کلیمه اکثره دورور لپاره کارول کیږي ، نودلته کچیرې دجینۍ پلار ژوندی وی نو سرپرستي هروخت د پلار وي، نو معلومه شوه چې پیغله یتیمه ده او دسر بیه یې دورور واکو ته تللې ده.

افسوس د دوهمې مصرې په مانا، دلته بیا لالا له خندا وازه خوله نیولې او خپلې یتیمې خورته په قار نه دی.

خبره بله نه ده، هماغه جینۍ ده چې دډوډۍ په خوړلو هم ورته قاریدو، خو اوس هغه دکلیوالو په اصطلاح غمجنې ویني.

دلالا وازه خوله هم خالي نه ده وازه شوی بلکې څومره چې یې خوله وازه ده همدومره ډېر ولور یې دجینۍ له خصر ګنۍ اخیستي دي.

خدای(ج) خبرچې دلالا زوم به څنګه وي، خو دلالا وازه خوله، جینۍ ته فقط په ډوډۍ قاریدل او دروپیو شرنګ، دا هغه څه دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځخه په ډاګ کېږي چې زوم به دپیسو په خوښه وي نه دجینۍ په خوښه.

مقصد مې دادی چې دلالا زوم به یازوړ وي، یا هم ......

تردې خروړي سپې راتېر شه
تر دې ملالې خولې به زه درتېره شمه

که څه هم پورته لنډۍ ځینو ادب شنونکو په صوفیانه لحاظ تحلیل کړي ده،ولې دلنډۍ لوستونکی په لوستلو سره صوفیانه تصور ته نشي نیږدې کیدلی بلکې په لنډۍ کې رومانتیک اړخ ترصوفیانه ډ پر پیاوړی او فصیح دی.

دا منم چې په ډېرو لنډیو کې به ترلیدونکي تصویر ، نه لیدونکی تصویر ډېر پیاوړی وي، خو عام لوستونکي ترډېره دلنډۍ ظاهري اړخ ته ګوري او همغه مانا ورځخه اخلي.

دتصوف اړخ همغه پخوانی رانیسو خو لومړی یې درومانیت دمانا بڼ ته سر ورښکاره کوو.

تردې خروړي سپې راتیر شه

لومړنۍ مصره دمین او معشوقې دتصویر په شاه کې ددوي ژوند هم په ډېر ښه انداز انځوروي،

خروړی سپی نیږدې دا په ډاګه کوي چې معشوقه یې چرته په کیږدیو کې وسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو پوښته دلته پیدا کیږي چې دلته معشوقې ولې خپل سپې ته خروړي(سپک، بدرنګ) لفظ راوړی؟
حال دا چې داسې دعوی پاسباني کوي، داسې هم نه ده چې سپې خپله دچا کره ووسي، هرڅوک سپی ساتي ، څه رنګه چې لازم دی احترام یې کوي،
خودلته جینې دخپل مین لپاره خپل سپې ته دخروړي کلیمه راوړي؟
هو همدا کلیمه دجینې او هلک د ژوند چاپیریال انځوروي ،
معلومیږي چې هلک دښار په شیشمهلونو کې اوسیږي، او هیڅ یې له سپو سره نه ده جوړه، نو ځکه جینی خپل قدرمن اوهغه سپی چې په سراګانو اوغرونو کې ددوی رمې ساتی ، ورته خروړی او بدرنګ معرفي کوي.
او ورپسې زیاته وي چې(راتېر شه) یانې تردې خروړي سپې راتېر شه!
دلته راتېر بدل په دې مانا نه دي چې فقط له خروړي سپې راتیرشه بلکې دهغې له غپا او کړپهار څخه هم باید خوندي وې.
دمینې شرطونه هروخت ګران تمامیږي ، دلته هم له سپې په داسې حال کې تیریدل چې آن سپی باید خبر هم نشي، دمین لپاره لږ څه ګران دي خو، په دوهمه مصره کې ددې قربانۍ لپار یوه انعام تیارشوی چې واي.
تردې ملالې خولې به زه درتېره شمه

دلته که فکر وشي دسپې ته دخروړي لفظ او خولگی ته دملالې لفظ بېل خوند لنډۍ ته وربښلی.

کله چې مین له خروړي سپې تیریږي او دومره قرباني کوي نو هلته ورته خپله معشوقه له خپلې ملالې خولې تیریږي.

دلته په لنډۍ کې یو څه ادبي درغلي شوې، یعني په لومړنی مصره کې مین له سپي تیریږي، قرباني کوي ، په ځان داسخته تیروي، خو هلته بیا معشوقه له خپلې ملالې خولې تیریږي، پوهان وایې مینه له دواړو اړخونو خوندوره وي، اوس چې مین په ځان خواری تیره کړه سمه ده خو ایا دجینی لپاره خپل مین ته خوله ورکول هم خواري بلل کیږي؟

که ځواب هو وي نو بیا خو مینه غلطه تصور کیږي، خوکه ځواب (نه) وي نو ولې دمین قرباني پرقربانی نه حسابیږي؟

خبره بله ده، سپی دهمدې دیدني حال جزي شی دی یانې داسې نه چې خدای مکړه سپی جینی خپله ددیدن دنه کیدو لپاره یا دمین د ازمایلو لپاره دلته تړلی ،دا چې تصادف داسې شو چې سپی ددوی ترمنځ غماز جوړ شو نو مین مجبور دی چې له سپې تېر شي او دخپلې معشوقې ملالې خولې ته ځان ورسوي.

ددې لنډۍ یانې

ترذې خروړي سپي راتېر شه
تر دې ملالې خولې به زه درتېره شمه

دتصوف اړخ څه بېل رنګ لري، په لنډۍ کې خروړی سپی دشیطان لعین په مانا راځي.
یانې انسان ته خطاب دی چې دشیطان له تېرایستلو او لومو ځان تیر (برلاسی) کړه!، پورته موهم یاده کړه چې په لنډۍ کې له سپې تیریدل فقط دتیریدلو مانا نه لري، بلکې باید داسې ورڅخه تېر شې چې سپې دپښو کړپهار وانه وري ،ترڅو سپی درپسې ونه غپیږي.
دلته هم انسان باید د شیطان له پلانونو داسې ځان ازاد کړي اودتصوف پرمستقیمه لاره داسې روان شي چې شیطان ان پسې خبر هم نه شي(شیطان باید تېر باسي نه داچې شیطان دی تېر باسي).
دتصوف مقصد هم دادی چې انسان بایدد خپل خالق داسې امر پر ځای کړي چې دګناه فکر یې هم په زړه او دماغو کې رانشي.
په دوهمه مصره کې(تردې ملالې خولې به زه درتېره شمه) له ملالې خولې څخه مقصد جنت دی، یانې کله چې انسان دشیطان له کارونو لاس په سر شي او شیطانې لارې څخه څنګ واخلې نو جلال خدای به یې جنت ته داخل کړي ، چې دا دده دهغې قربانۍ انعام دی چې دنفس دغرایزو او خواهشاتو سره سره یې خپل ځان کابو کړ او دشیطان لاره یې ترک کړه.

مننه چې راسره پاتې شوئ!

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library